

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра економіки та публічного управління
(№ 601)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Надія КАРПЕКО

« 29_» серпня 2025 р.

СИЛАБУС ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Управління конкурентоспроможністю

(назва навчальної дисципліни)

Галузі знань: 28 «Публічне управління та адміністрування»

Спеціальності: 281 «Публічне управління та адміністрування»

Освітні програми: «Публічне управління та адміністрування»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2025 року

Харків – 2025 р.

Розробник: Петрик В.Л., доцент кафедри 601, к.т.н., доц.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Завідувач кафедри 601,

д. н. з держ. упр., професор
(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Вероніка КОВАЛЬЧУК
(ім'я та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

Представник студентського самоврядування від факультету № 6

(підпис)

Ярослава ЧЕРНА
(ім'я та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Петрик Валерія Леонідівна, к.т.н., доцент кафедри економіки та публічного управління. З 2001 року викладає в університеті наступні дисципліни:

- Економіко-математичні методи та моделі (оптимізаційні методи та моделі);
- Економетрика (поглиблений курс);
- Статистика;
- Практика бізнес-планування;
- Обґрунтування господарських рішень та ризиків.

Напрями наукових досліджень: господарська діяльність підприємства в умовах турбулентності економіки, економіко-математичні моделі та методи прийняття управлінських рішень.

Контактна інформація: e-mail: v.petryk@khai.edu

2. Опис навчальної дисципліни

Форма здобуття освіти	Денна, заочна
Семестр	7
Мова викладання	Українська
Тип дисципліни	Обов'язкова
Обсяг дисципліни: кредити ЄКТС/ кількість годин	<u>денна</u> : 4 кредита ЄКТС / 120 годин (40 аудиторних, з яких: лекції – 24, практичні – 16; СРЗ – 80); <u>заочна</u> : 4 кредита ЄКТС / 120 годин (10 аудиторних, з яких: лекції – 4, практичні – 6; СРЗ – 110)
Види навчальної діяльності	Лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота
Види контролю	Поточний контроль, модульний контроль, семестровий контроль – залік
Пререквізити	Методи прийняття управлінських рішень у публічному управлінні та адмініструванні
Кореквізити	Публічне управління в країнах ЕС
Постреквізити	Антикризове управління в регіоні

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: поглиблення та розвинення знань щодо науково-методологічних засад оцінювання конкурентоспроможності функціонування соціально-економічних систем регіонів, узгодження загальнодержавної і регіональної політики та інтересів, ресурсного забезпечення та організаційно-економічних механізмів комплексного соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням національних та глобальних чинників.

Завдання: засвоєння теорій та державної моделей оцінки конкурентоспроможності регіональної економіки та просторового розвитку; вивчення концептуальних засад оцінки конкурентоспроможності державної регіональної політики; аналіз конкурентоспроможності регіонів та територіальних громад; вивчення особливостей формування сучасної регіональної політики та розвитку територій в Україні.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студента повинні досягти таких **компетентностей**:

1) загальні:

- Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями;
- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;
- Здатність бути критичним і самокритичним;
- Здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- Здатність працювати в команді;
- Здатність планувати та управляти часом;
- Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- Навички міжособистісної взаємодії;
- Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності);

2) фахові:

- Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів;
- Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів;

- Здатність використовувати в процесі підготовки і впровадження управлінських рішень сучасні ІКТ;
- Здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій;
- Здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності;
- Здатність впроваджувати інноваційні технології;
- Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування;
- Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

Очікується, що після опанування дисципліни здобувачем будуть досягнуті наступні **програмні результати навчання:**

- Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства;
- Розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень;
- Використовувати методи аналізу та оцінювання програм сталого розвитку.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Теоретико-методологічні засади конкурентоспроможності регіонів.

ТЕМА 1. Конкурентоспроможність як економічна категорія.

Анотація:

Предмет, структура та головні поняття курсу». Підходи до визначення «економічної конкуренції». Функції економічної конкуренції. Характеристика головних понять курсу: конкурентне середовище, конкурентоспроможність, конкурентна політика держави, конкурентне законодавство, конкурентна стратегія. Методологія аналізу економічної конкуренції. Характеристика класифікаційних ознак економічної конкуренції: моделі ринку; масштаби розповсюдження; ступінь інтенсивності; морально-етичний характер поведінки конкурентів; походження; форми суперництва.

Тема практичного заняття: Конкурентоспроможність як економічна категорія.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Сутність економічної категорії «конкурентоспроможність». Особливості конкурування регіонів в умовах глобалізації. Конкурентні переваги та їх роль у забезпеченні комплексного розвитку регіонів.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 2. Регіон як суб'єкт конкурентної боротьби в умовах глобалізації.

Анотація: Економічні чинники розвитку конкурентних відносин в Україні. Структура порушень суб'єктами підприємництва конкурентного законодавства: антиконкурентні дії органів влади, антиконкурентні узгоджені дії, зловживання монопольним становищем, недобросовісна конкуренція. Розвиток внутрішньогалузевої та міжгалузевої конкуренції. Розрахунок індексу моніторингу конкурентного середовища. Особливості розвитку вітчизняних конкурентних відносин. Сутність регіональної політики України в аспекті забезпечення конкурентоспроможності регіонів на національному та міжнародному рівнях.

Тема практичного заняття: Регіон як суб'єкт конкурентної боротьби в умовах глобалізації.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекцій.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Особливості формування конкурентного середовища на мезо- та макрорівнях. Глобальна конкурентоспроможність України. Глобальні виклики для конкурентоспроможності регіонів України. Сучасний стан конкурентоспроможності регіонів України.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 3. Конкурентні переваги та їх роль у забезпеченні комплексного розвитку регіонів.

Анотація: Попередження створення монопольних утворень, контроль за концентрацією суб'єктів господарювання. Практика припинення порушень конкурентного законодавства. Система відповідальності за порушення конкурентного законодавства: штрафи, адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність. Сутність та ознаки недобросовісної конкуренції. Особливості прояву недобросовісної конкуренції на вітчизняних ринках. Неправомірне використання ділової репутації підприємця. Створення перешкод у конкуренції. Комерційна таємниця, її неправомірне збирання, розголошення та використання.

Тема практичного заняття: Конкурентні переваги та їх роль у забезпеченні комплексного розвитку регіонів.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Інституціональне забезпечення конкурентоспроможності регіонів України. Сутність регіональної політики України в аспекті забезпечення конкурентоспроможності регіонів на національному та міжнародному рівнях. Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 4. Сучасні підходи до стратегування конкурентоспроможності регіонів

Анотація: Сутність і концепція розробки програми підвищення конкурентоспроможності підприємства. Принципи управління розробкою та реалізацією програми підвищення конкурентоспроможності підприємства. Процес розробки та виконання програми підвищення конкурентоспроможності підприємства. Розробка і реалізація конкурентної стратегії підприємства. Сутність та ознаки недобросовісної конкуренції. Особливості прояву недобросовісної конкуренції на вітчизняних ринках. Неправомірне використання ділової репутації підприємця. Створення перешкод у конкуренції. Комерційна таємниця, її неправомірне збирання, розголошення та використання.

Тема практичного заняття: Сучасні підходи до стратегування конкурентоспроможності регіонів.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності регіону. Стратегування конкурентоспроможності регіонів. Організаційно-економічні механізми підвищення конкурентоспроможності регіонів.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 1.

Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).

Змістовний модуль 2.

Практичні механізми та сучасні виклики підвищення конкурентоспроможності регіонів

ТЕМА 5. Підвищення конкурентоспроможності регіонів на основі кластерної моделі.

Анотація: Передумови формування кластерів в регіонах України. Визначення та відбір цілей і завдань підвищення конкурентоспроможності регіону. Транскордонне та міжрегіональне співробітництво в аспекті підвищення конкурентоспроможності регіону.

Тема практичного заняття: Підвищення конкурентоспроможності регіонів на основі кластерної моделі.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Підвищення конкурентоспроможності регіонів на основі кластерної моделі. Маркетинг територій у підвищенні конкурентоспроможності регіону.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 6. Формування інноваційного середовища як необхідна передумова конкурентоспроможності регіону.

Анотація: Пріоритети розвитку регіональної інноваційної системи як основи конкурентоспроможності регіонів України. Формування інноваційного середовища як необхідна передумова конкурентоспроможності регіону. Напрямки покращення інституціонального середовища формування конкурентоспроможності регіонів України.

Тема практичного заняття: Формування інноваційного середовища як необхідна передумова конкурентоспроможності регіону.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Пріоритети розвитку регіональної інноваційної системи як основи конкурентоспроможності регіонів України.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 7. Європейський досвід забезпечення конкурентоспроможності регіонів.

Анотація: Конкурентна політика в Європейському Союзі. Практика розгляду узгоджених дій підприємців у ЄС, контроль за злиттям та

поглинанням підприємств. Міжнародні аспекти конкурентної політики. Міжнародні проблеми застосування конкурентного законодавства. Двосторонні угоди.

Тема практичного заняття: Європейський досвід забезпечення конкурентоспроможності регіонів.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Особливості конкурентоспроможності європейських регіонів Європейський досвід забезпечення конкурентоспроможності регіонів..

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 8. Глобальні виклики для конкурентоспроможності регіонів України.

Анотація: Глобальна конкурентоспроможність України. Глобальні виклики для конкурентоспроможності регіонів України. Сучасний стан конкурентоспроможності регіонів України.

Тема практичного заняття: Глобальні виклики для конкурентоспроможності регіонів України.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Глобальна конкурентоспроможність України. Глобальні виклики для конкурентоспроможності регіонів України. Сучасний стан конкурентоспроможності регіонів України..

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 2.

Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).

5. Індивідуальні завдання

Модуль 2

Індивідуальне завдання (КР) на тему «Конкурентні переваги регіону та механізми їх реалізації»

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні; пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, частково-пошукові; перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок, усного викладу знань, закріплення навчального матеріалу, самостійної роботи з осмислення й засвоєння нового матеріалу.

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестування за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (залік).

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Модуль 1			
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...0,5	8	0...4
Виконання практичних робіт	0...4	4	0...16
Модульний контроль	0...20	1	0...20
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...0,5	8	0...4
Виконання практичних робіт	0...4	4	0...16
Модульний контроль	0...20	1	0...20
Модуль 2			
Виконання і захист КР	0...20	1	0...20
Усього за семестр			0...100

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Семестровий контроль (залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. У такому випадку семестровий контроль проводиться у вигляді тестування за темами курсу.

Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Оцінка «зараховано» (90-100 балів)

Студент виявляє глибокі і міцні знання відповідно до вимог навчальної програми. Вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію. Вміє застосовувати теоретичні положення під час вирішення практичних завдань.

Використовує набуті знання і вміння для оцінки конкурентоспроможності регіонів. Студенту властивий високий рівень

компетентності. Переконливо аргументує відповіді, відстоює власну позицію щодо питань, які розглядаються.

Оцінка «зараховано» (75-89 балів)

Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу. Вміє застосовувати набуті знання та вміння для вирішення практичних завдань, але допускає окремі неточності. Студент характеризується достатнім рівнем компетентності. У відповіді прослідковується порушення принципу систематичності і логічності викладу навчального матеріалу.

Оцінка «зараховано» (60 - 74 балів)

Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Бачить навчальну дисципліну як нагромадження випадкових і не пов'язаних між собою тем. Деякі практичні навички роботи не сформовані. У своїх міркуваннях не здатен аналізувати окрему тему дисципліни у контексті інших тем і виражати взаємозв'язок між ними.

Оцінка «не зараховано» (1 -59 балів)

Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну його частину. Він спроможний висвітлити лише окремі питання, не вміючи їх аргументувати чи пояснити. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни відсутня. Необхідні практичні навички не сформовані. Відзначається низьким рівнем компетентності. Його участь у навчальному процесі є пасивною, відповіді в більшості є невірними або дуже поверховими і обмежуються механічним засвоєнням програми навчальної дисципліни.

9. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

10. Політика щодо академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає (Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. Лист МОН України № 1/9-650 від 23.10.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#n211>):

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

11. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

1. Петрик, В. Л. Управління конкурентоспроможністю підприємства [Текст] : навч. посібник / В. Л. Петрик. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2020. – 144 с.
2. Навчально-методичне забезпечення дисципліни "Управління конкурентоспроможністю товарів та підприємств" для магістрів [Електронний ресурс]/ Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т" ; розроб. В. Л. Петрик. - Харків, 2019. - 434 с . – Режим доступу: http://library.khai.edu/library/fulltexts/doc/_01A_Upravlinnya.pdf

Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням:

<https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=5855>

11. Рекомендована література

Базова

1. Білик Р.Р. Економічна безпека та конкурентоспроможність регіонів України : монографія / З.С. Варналій, Р.Р. Білик. – Чернівці: Технодрук, 2018. – 454 с.
2. Стойко І.І. Шерстюк Р.П. Управління конкурентоспроможністю (Програма, курс лекцій, практичні заняття, самостійна робота, індивідуальні завдання, термінологічний словник, тести). Навч.-метод. посібник. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2021 – 156 с.
<https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/35675/1/УК%20посібник%202020.pdf>
3. Руснак А.В. Управління конкурентоспроможністю в бізнес-середовищі: навчальний посібник / Руснак А.В., Надточий І.І. – Миколаїв: Іліон, 2025. – 264 с.
http://kb.nuos.edu.ua/repository/data/Timchasovo/2025_Управл_конкур_спромож_Руснак_Надточій.pdf
4. Управління міжнародною конкурентоспроможністю: підприємство – регіон: [монографія] / [Ю.Г. Козак, І.О. Уханова, О.А. Єрмакова, О.О. Сукач, С.В. Ляліков, О.В.Сулім, Д.Н. Бурлаченко, О.В. Захарченко, О.Р. Швагер, Н.А. Постова, О.О. Біла, Л.І. Андрусенко, П.Д. Дмитрієв, Д.А. Нікіфоров]; за ред. Ю.Г. Козака, І.О. Уханової. – Київ: Центр учбової літератури, 2019 – 173 с.
<https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi83/0062958.pdf>

Допоміжна

1. Забезпечення конкурентоспроможності регіонів у контексті активізації економічного розвитку / О. Ю. Бобровська, Т. О. Савостенко, І. Е. Польська [та ін.] ; за заг. ред. О. Ю. Бобровської. – Дніпропетровськ : ДПІДУ НАДУ, 2013. – 48 с. <https://duikt.edu.ua/ua/lib/1/category/505/view/71>

2. Пономаренко В.С., Піддубна Л.І. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства. Підручник. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2018. – 328с.

3. Пугачевська К. Й.Регіональний розвиток як чинник формування конкурентоспроможності економіки регіону
<https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/42540/РЕГІОНАЛЬНИЙ%20РОЗВИТОК.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

12. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

3. Науково-технічна бібліотека національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут». – Режим доступу: <https://library.khai.edu/catalog>.

4. Міністерство економіки України: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.

5. Міністерство фінансів України: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <https://www.mof.gov.ua/uk>.

6. Офіційний сайт Європейського Союзу [Електронний ресурс]. URL: https://european-union.europa.eu/index_en?prefLang=uk

7. Офіційний сайт СОТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wto.org>

8. Офіційна сторінка статистичної бази ООН. – Режим доступу: <http://www.trademap.org>

9. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>

10. Розділ "Законодавство України" на офіційний сайті Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>

11. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001. № 2210-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 12, ст. 64. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>

12. Про захист від небросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996. № 237/96- ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 36, ст. 165. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> .